Stadskerk Nijmegen (OCP), 29 januari 2023, 4e zondag na Epifanie

voorganger: ds. Richart Huijzer (PKN)

[1e lezing: Sefanja 2,3; 3,9-13] (Nieuwe Bijbelvertaling)
2,3 Zoek de HEER, allen in het land die nederig zijn en naar zijn wetten leven, zoek
rechtvaardigheid, zoek nederigheid: misschien blijven jullie dan gespaard op de dag van de
toorn van de HEER. (…)
3,9 Dan zal ik de lippen van de volken rein maken,
zij zullen de naam van de HEER aanroepen,
ze zullen hem dienen, zij aan zij.
10 Van over de rivieren van Nubië
zullen zij die ik verstrooid heb
mij komen vereren
en mij hun offergaven brengen.
11 Op die dag hoef je je niet meer te schamen
voor alle daden waarmee je tegen mij in opstand kwam.
Wie van overmoed vrolijk is laat ik uit je midden verdwijnen,
op mijn heilige berg zul je niet meer hoogmoedig zijn.
12 Ik zal een arm en zwak volk binnen je muren achterlaten
dat in de naam van de HEER een toevlucht vindt.
13 Wie er van Israël overblijven, zullen niet langer onrecht doen,
ze zullen geen leugens spreken,
uit hun mond zal geen bedrieglijke taal meer klinken.
Ze zullen weiden en rustig liggen, en niemand die ze stoort.

[Evangelie: Matteüs 5,1-12] (Nieuwe Bijbelvertaling)
1Toen hij de mensenmassa zag, ging hij de berg op. Daar ging hij zitten met zijn leerlingen
om zich heen. 2 Hij nam het woord en onderrichtte hen:
3 ‘Gelukkig wie nederig van hart zijn,
want voor hen is het koninkrijk van de hemel.
4 Gelukkig de treurenden,
want zij zullen getroost worden.
5 Gelukkig de zachtmoedigen,
want zij zullen het land bezitten.
6 Gelukkig wie hongeren en dorsten naar gerechtigheid,
want zij zullen verzadigd worden.
7 Gelukkig de barmhartigen,
want zij zullen barmhartigheid ondervinden.
8 Gelukkig wie zuiver van hart zijn,
want zij zullen God zien.

9 Gelukkig de vredestichters,
want zij zullen kinderen van God genoemd worden.
10 Gelukkig wie vanwege de gerechtigheid vervolgd worden,
want voor hen is het koninkrijk van de hemel.
11 Gelukkig zijn jullie wanneer ze je omwille van mij uitschelden, vervolgen en van allerlei kwaad betichten. 12 Verheug je en juich, want je zult rijkelijk worden beloond in de hemel; zo immers vervolgden ze vóór jullie de profeten.

Overweging.

Gemeente van onze Heer,

'Vervloekte landsverrader, zwijn'. Is dit de manier waarop we elkaar zouden moeten aanspreken in tijden van ongenoegen? Dit lijkt zo langzamerhand op het type teksten dat mensen in onze dagen al gewoon beginnen te vinden, waar zelfs in het parlement een kamerlid tegen een minister zegt dat er tribunalen gaan komen. Is onze tijd zo anders, zoveel ruwer en onbehouwener dan voorheen? Nee.. het is toch niet iets van deze tijd alleen. Want deze woorden, waarmee ik begon, 'Vervloekte landsverrader, zwijn' werden geschreeuwd naar de laatste stadhouder, Willem de Vijfde, in de dagen dat hij op de vlucht was geslagen van Den Haag naar Nijmegen. Hij woonde toen hier op het Valkhof, de burcht die toen nog bewoonbaar was, terwijl het land op de rand van een burgeroorlog stond. We schrijven 1786. De stadhouder had als zijn werkkamer de oude zogenaamde Hertogskamer. Dat was trouwens dezelfde kamer als waar twee eeuwen eerder, tijdens de Opstand tegen Spanje, ook de gehate Alva zijn intrek had genomen. De stadhouder ging met zijn gezin in die benarde dagen hier naar de kerk, in deze kerk en zat in de zogenaamde Prinsenbank, die hier nog altijd staat. In het land heerste een explosieve sfeer, een giftig mengsel van ongenoegen en grote onrust. Mensen werden voor de keuze gesteld, ben je voor Oranje, voor de stadhouder of ben je patriot en voor grotere macht voor het volk. Steeds meer werd religie ook onderdeel van het gevecht om de macht en de cultuurstrijd. In 1781 was een vlammend protest verschenen tegen het stadhouderlijk bewind van de hand van Johan Derk van der Capellen tot den Pol. Zijn beeltenis, een borstbeeld, is nog te vinden in Appeltern, hier niet zover vandaan, waar hij destijds woonde. Zijn schotschrift tegen de Prins, Stadhouder Willem de Vijfde, ademt de sfeer van de in die dagen snel opkomende Franse revolutie, van het omverwerpen van de macht. Het eindigt met de woorden .. "en Jehova, de God der Vrijheid, die de Israëlieten uit het diensthuis heeft geleid en hen tot een vrij volk gemaakt, zal onze goede zaak ongetwijfeld ook ondersteunen". God is on our side. Wat horen we dat toch vaak, nu en de geschiedenis door.

Ik moest hieraan denken terwijl ik de tekst uit Sefanja las. Een tekst die ons meeneemt naar weer een andere en eveneens zeer onrustige tijd, de aanvang van de regeerperiode van Josia in 622 voor Christus. Deze laatste koning van Juda was een gelovig mens. Hij zag kans

om politieke macht te verwerven omdat Assyrie, zeg maar: het Amerika van die dagen in verval raakte, evenals Egypte en omdat Babylonie zich nog moest ontwikkelen. Josia had een wrede vader gehad en een nog brutere opa, die zelfs zijn eigen kinderen offerde. Het is precies op dit kantelpunt, bij de aanvang van de regeerperiode van Josia, dat we Sefanja moeten plaatsen Het volk was inmiddels gewend aan corruptie, wreedheid en machtsmisbruik. Daarom spreekt Sefanja van de straf van de Eeuwige, die door de woorden van Sefanja laat merken dat onrecht Hem een gruwel is. Degenen die aangesproken worden zijn de vorsten, de machthebbers, de hogere klasse van de samenleving. Drie grote thema's bij Sefanja zijn: Gods wraak en oordeel, de aankondiging van wereldwijde vernietiging en de aankondiging van redding. Sefanja spreekt dus de jonge koning Josia aan in het begin van diens regeerperiode en met succes. Want Josia stelde orde op zaken en zette grote hervormingen op, vooral in geestelijke zin met aandacht voor rechtvaardigheid en verbetert zo het lot van zijn volk, al kan hij de latere ballingschap daarmee niet verhinderen. Sefanja spreekt Josia en zijn volk aan. Hoor: Juda heeft nog tijd om zich te bekeren. Het is de vraag of Sefanja ook werkelijk verwacht dat Juda zich zal bekeren. Maar de rechtvaardigen wil Sefanja zeker bemoedigen. En aan het eind van het Bijbelboek is er de belofte dat ook de volken de Naam van de Heer zullen gaan aanroepen en Hem gehoorzamen. Het visioen van vrede is en blijft de Schriften door het perspectief, hoe zwart en donker het er soms ook uitziet. Eens zal er geen verzengende hitte meer zijn. Eens zal er geen honger en dorst meer zijn. Eens zullen de volkeren weten dat God bij de mensen woont. Hoe donker het er ook uitziet.

En nu in onze dagen? Niet de dagen van Sefanja, niet de dagen van Alva, niet de dagen van de laatste stadhouder en de Franse revolutie. Hoe is het nu? Het is zover gekomen dat we bijna zouden gaan collecteren voor Leopardtanks. Het is zover gekomen dat voor het eerst sinds de Tweede Wereldoorlog er opnieuw oorlog is in Europa. Nu zijn niet Assyrie, Babylonie en Egypte de grootmachten maar China, Rusland, Amerika en de Europese Unie. Wat moet onze houding zijn? Geven de oude woorden ons richting? Wijst de Schrift ons de weg?

Het helpt blijkbaar niet om pacifistisch te zijn. Al zouden velen van ons dat nog zo graag willen. Mijn opa die mij grotendeels heeft opgevoed en die getekend was door de Tweede Wereldoorlog en zijn werk in het verzet in Zuid-Holland leerde mij dat al. Hij, een leven lang een Gereformeerde ouderling en een zeer zachtmoedig mens, die toch een wapen ter hand nam. 'En bidden jongen , dat het goed is wat je doet, dat vooral', vertelde hij mij. Trouwborst was zijn schuilnaam.

En ja, zo is het gegaan bij Josia, die zeer religieus was maar ook opstond tegen het onrecht van zijn dagen. En ja, zo is het ook gegaan ten tijde van de Opstand tegen Spanje. Ons volkslied herinnert ons eraan, in het bijzonder rond 4 en 5 mei. 'De tyrannie verdrijven die mij mijn hart doorwondt'. *Daar* gaat het om: die twee horen bij elkaar. De strijd aangaan

maar met bloedend hart dat het helaas zo moet. ‘En bidden jongen, dat het goed is wat je doet, dat vooral’. De laatste stadhouder daarentegen was aarzelend. Maar laten we hem daarom niet veroordelen. Hij heeft gebeden in deze kerk in uiterst moeilijke dagen. Hij wist ook niet hoe het verder moest in een gistende samenleving. We lijken maar al te vaak op hem. En God blijft genadig met ieder bezig.

En dan Jezus met Zijn onvergetelijke woorden. Ook Hij laat vaak genoeg weten dat onrecht Hem een gruwel is. Geheel in de lijn van Sefanja. Degenen die huilen om het onrecht kunnen er *ook* tegen opstaan. Degenen die zachtmoedig zijn kunnen *toch* al hongerend en dorstend naar de gerechtigheid het wapen ter hand nemen. De wreedheid, de onbehouwenheid en de ruwheid en zucht naar macht zijn van alle dagen. En mensen die daar niet tegenop kunnen en vluchten zullen er ook altijd zijn. Veroordeel hen niet maar help hen. Vecht voor vrede, ook in de plaats waar je zelf gesteld bent. Ook in het klein. Want een volk dat voor tirannen zwicht zal meer dan lijf en goed verliezen. Dan dooft het Licht. Wees niet bang. En wees niet te benauwd om harde woorden te spreken of te handelen als dat op zijn plaats is. Als je dat doet vanuit je verlangen om een vredestichter te zijn zal je een kind van God genoemd worden. Roep daarbij niet meteen “God is on our side’. Van dat soort primitieve blindheid moeten we genezen, maar denk eerder aan de zin van mijn opa …. ‘En bidden jongen bidden, veel bidden, dat het toch maar goed mag zijn wat je besluit en doet, dat vooral ….. ’
Amen

Richart Huijzer*, *rhuyzer@telfort.nl